

Національний технічний університет України
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Кафедра
соціології

Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</i>
Спеціальність	<i>C5 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів і медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, 6 семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4/ 120 годин: лекції 12 год., практичні 36 год., самостійна робота 72 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік, МКР</i>
Розклад занять	<i>https://schedule.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: старший викладач, Василець Ольга Іванівна, +38063 872261938, +38 098 42 946 73 ovasylec@gmail.com практичні заняття: старший викладач, Василець Ольга Іванівна,
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/u/1/c/MjE4OTQxMjI1Mjcx</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання.

Необхідність засвоєння нової інформації, використання нових технологій та оновлення кар'єрних можливостей, створює новий соціальний, культурний простір для співпраці представників різних вікових груп, актуалізуючи, водночас, конфліктологічну складову цієї співпраці.

Взаємодія представників різних вікових груп історично є проблемною, але в умовах ціннісних парадигмальних зсувів, експоненційного зростання і оновлення техніко-технологічних показників нашого предметного оточення, питання «батьки і діти» актуалізується не просто набуттям нових вимірів, але і зростанням конфліктних складових, що стоїть на перешкоді стабільному розвитку суспільства.

Наскільки релевантним є досвід інших поколінь, як, з позицій соціологічного підходу можна виокремити покоління як соціетальний та соціокультурний феномен, з ким прагне

співпрацювати сучасна молодь і яким вона бачить своє майбутнє – впродовж вивчення матеріалів даного курсу, шляхом інтерактивної взаємодії на семінарах та лекціях, студенти зможуть сформуванати власну, критичну і конструктивну позицію щодо цих та інших, значущих для них питань можливостей солідарності у самовираженні та саморозвитку у суспільному просторі різновікових взаємин.

Предметом навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін» є загострення конфліктності у взаємодії поколінь в умовах нових дискримінаційних викликів, дослідження витоків, логіки та практичної користі від солідарних форм взаємодії різних поколінь та агресивного протиставлення їх позицій та інтересів.

Мета викладання навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін» полягає в отриманні креативного методологічного потенціалу міждисциплінарного підходу з акцентом на пояснювальних можливостях соціологічних знань, при зфокусованості на системному характері їх детермінованості об'єктивними та суб'єктивними чинниками.

Завдання, через які досягається мета вивчення даної дисципліни, складають і розвиваються у проблемному полі розгортання визначень поняття «покоління», «конфлікт», «преференції», «настанови» соціальним контекстом у історичному часі та просторі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- про головні історичні наративи щодо взаємин різних поколінь;
- про пануючі у сучасному глобалізованому просторі дискурси, підґрунтя та тенденції у розвитку останніх;
- про об'єктивні та суб'єктивні чинники постання конфліктів у взаєминах взаємодії особистостей різних поколінь у спільнотах та суспільствах;
- про залежність визначення поняття «покоління» від засадничих концепцій дослідницьких програм

уміння:

- прогнозувати майбутнє для себе і бачити себе у майбутньому, виходячи із макро-, мезо- та мікро-рівневих трендів та тенденцій;
- вибудовувати причинно-наслідкові зв'язки, досліджуючи постання тих чи інших концептів та теорій;
- спиратися на справжнє толерування інших на підґрунті гнучкого, і водночас, принципового, історичного бачення власної ідентичності;
- протистояти ейджизму у всіх його проявах як і розповсюдженню неконструктивних моделей спадковості як соціального феномена.

Завдяки засвоєнню знань з навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін» студенти отримують навички системного підходу до вивчення засадничих для історії людства проблем у контексті сучасного перерозподілу ресурсів, переформатування ринку праці, змін у характері самої праці у очікуванні шостого технологічного укладу, процесів модернізації та демодернізації з їх освітянськими матрицями та опціями репродуктивної поведінки.

У результаті засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін» студенти мають змогу побачити цінність відкритості до нового, усвідомити необхідність постійних зусиль по вибудові власної ідентичності, зрозуміти важливість ставлення до власних якостей з позицій ресурсного підходу, у його громадській та громадянській вимірності.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Виклад навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін» спирається на вже набуті студентством знання з курсів «Соціологія цінностей», «Соціологія модерну та модернізації», «Соціальна статистика та демографія», тощо. У свою чергу, набуті знання та уміння у процесі вивчення навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін» стануть студентам корисними як у їх практичній соціальній життєдіяльності, так і при вивченні наступних складових освітньої програми «Соціологія конфліктів та медіація»

Програму навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту поколінь в умовах прискорення технологічних змін» складено відповідно до освітньої програми підготовки студентів ОС «бакалавр» спеціальності 054 «Соціологія». Навчальна дисципліна належить до циклу професійної підготовки.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Історія «батьки та діти» - міфологія давня і наративи сучасної доби.

Тема 2. Мислення революціями і принципова практична неспроможність хіліастичних проєктів.

Тема 3. Справедливість як головна цінність для різних поколінь, що формують життєдіяльність сучасного соціуму.

Тема 4. Віктімблеймінг і концепції навченої безпорадності – спільне в управлінських методиках щодо різного віку.

Тема 5 Соціалізація дорослих та їх здатність до ресоціалізації. Практична толерантність.

Тема 6. Зміни у характері праці, її розподілі – підґрунтя для загострення конфлікту поколінь. Контексти глобалізації.

Тема 7. Покоління Y та покоління Z, додаткові смисли українських реалій.

Тема 8. Дорослість, дитинство, старість як соціально-економічні маркери.

Тема 9. Міжпоколінний конфлікт як проблема наступності та інноваційності.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях та семінарах, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

- 1.Александр Дж. (2013) Смыслы социальной жизни: культурсоциология. Пер с англ. М.: Территория будущего.
- 2.Bourdieu Pierre (2013) Symbolic capital and social classes // №13(2)., p. 292–302 Journal of Classical Sociology
- 3.Blau P. (1986) Exchange and Power in Social Life. N.Y.
4. Berger Peter L. (2015). Pyramids of Sacrifice: Political Ethics and Social ChangeСоциальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. М : Медиум.
- 5.Головаха Е. И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Е. И. Головаха. - К.: Наукова думка, 1988. – 142 с.
6. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / За ред. Е. М. Лібанової. - К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. - 248 с.

7. Формування толерантності завдяки взаємодії поколінь. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://womo.ua/spravitsya-s-eydzhizmomo-kak-nam-v-etom-pomogut-babushki-i-dedushki/>

4.2 Допоміжна література:

- 1.Смук О. Т., Козубовський М. Р. Соціальні проблеми сучасної молоді України в умовах трансформації політичної та соціально-економічної систем, Ужгород, 2019
2. Сейдж Дж. Людина без віку, 2008
- 3.Habermas J. Public Sphere // Media and Cultural Studies. Keywords / Ed. by M. Durham, D. Kelner. - Malden, 2003.
- 4.Horkheimer M., Adorno T. The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception // Media and Cultural Studies. Keywords / Ed. by M. Durham, D. Kelner. - Malden, 2003.
- 5.Флорида Ричард Креативный класс. Люди, которые создают будущее « Манн, Иванов и Фербер», 2019, 384 с
6. Мішель Фуко. Проблеми методу: Інтерв'ю з Мішелєм Фуко. Пер. з французької Віталій Лях. У вид. Після філософії: Кінець чи трансформація? – Київ: Четверта хвиля, 2000.
- 7.Шрам В., Сіберт Ф., Петерсон Т. Вільний ринок ідей // І. - <http://www.ji.lviv.ua/n32texts/schramm.htm>

4.3 Інформаційні ресурси

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
3. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.
4. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1	Тема1.1: Історія «батьки та діти» - міфологія давня і наративи сучасної доби Основні питання: Прагнення до розширення – природний і соціальний виміри: що є природним для людини як істоти суспільної форми становлення, самореалізації, Інваріантність сюжетів щодо конфлікту поколінь : від давньогрецької спадщини до інфантіциду номадів. Традиції Сходу. СРС: Регіональні особливості наративів про взаємини батьків та дітей. Легенда про Нараяму .Проаналізувати значення такого типу знання для окреслення проблематики подальших суспільнознавчих розвідок щодо міжпоколінної конфліктності. Виявити методи дослідження історичних контекстів за допомогою конфліктологічного підходу.
2	Тема 1.2: Мислення революціями і принципова практична неспроможність хіліастичних проєктів Основні питання: Екстремуми як джерело суспільної активності для окремих груп населення. Параметри у формуванні цих груп та маркери для їх соціальної діагностики. Чи насправді війна є «справою молодих та лікамі від зморшок» ? Доцільність використання соціологічним підходом соціального та психофізіологічного профайлінгу у їх єдності та взаємодоповнюваності. СРС:

	Співпраця соціологів, політологів та нейрофізіологів – нові можливості синергії міждисциплінарного підходу чи профанація науково-дослідницьких програм. Даррен Шрайбер і його колеги (2013) Ліберали і консерватори
3	Тема 1.3 : Справедливість як головна цінність для різних поколінь, що формують життєдіяльність сучасного соціуму. Основні питання: Чим визначається різниця у її трактуванні. Найвпливовіші джерела повсякденного досвіду: світ предметний та світ віртуальний. Інформація та пропаганда – чим обумовлюється здатність до вирізнення. Засадниче значення цієї здатності як головного чинника у сприйнятті та виборі поведінкових опцій для формування міжпоколінних стосунків. СРС: Проти авторитетів – чи проти безапеляційності суджень ? Сутність бунтівних заперечень – кореляції із віком чи рівнем освіти? Здатність до набуття метапозиції як потенціальна перевага у тому, аби подорослішати. Тема1.4: Віктімблеймінг і концепції навченої безпорадності – спільне в управлінських методиках щодо різного віку. Основні питання: Передбачуваність поведінки як її позитивна риса. Енергія спротиву як джерело дії для молодого покоління. Виміри щасті та цінність батьківського благословення. Передача досвіду – за яких умов це є чинником солідаризації. СРС: Як вибудовувати комунікацію із тими, чий життєвий досвід для вас не є значущим?
4	Тема 1.5 : Соціалізація дорослих та їх здатність до ресоціалізації. Практична толерантність Основні питання: Неупередженість вимагає постійних зусиль, толерантність як те – що необхідно створювати як уміння і підтримувати як навичку, водночас практикуючи саму цю якість не у редукованому однобічному вигляді, а як компетенцію, що підлягає критичному перегляду та оновленню, співставленню з іншими засадничими характеристиками поведінки особи у соціумі. СРС: Модифікації та трансформації емоційної та раціональної складової інтелекту. Виклики для молоді країн сучасної периферії як наслідок прихильності старших поколінь до каргокульту. Тема 1.6. Зміни у характері праці, її розподілі – підґрунтя для загострення конфлікту поколінь. Контексти глобалізації. Основні питання: міграція академічна, економічна, трудова. Урбанізація і матриці репродуктивної поведінки. Зміни родинних форматів взаємодії. Які проблеми створює каргокульт для молоді – як вибір старших поколінь формує обмеження і редукує розвиток наступних. СРС: Комунікативні матриці соціалізації: від телебачення до ютуба і далі - до тік-тока. Змістовні зміни і технологічні. Хто потрапляє у ряди прекаріату ?
5	Тема 1.7: Покоління Y та покоління Z, додаткові смисли українських реалій. Основні питання: методологічна цінність порівняльних досліджень (цінності молоді у країнах Центру, периферії та напівпериферії) та міждисциплінарного підходу – демографія і культурологія. Актуальність щодо вітчизняних теренів розгортання конфліктологічних дискурсів СРС: Народжені з кінця 80-х до початку 90-х (покоління Y) та покоління Z, тобто тих, хто народився між ранніми дев'яностими та серединою двохтисячних. Хоча ці покоління є універсальними для західного світу в цілому, в українському контексті вони набувають додаткових значень - це і ровесники Незалежності, й ті, хто на десятиліття від неї молодший; ті, хто брав участь або був свідком двох революцій української модерної історії (Помаранчевої та Революції гідності), і ті, хто під час обох подій був ще дитиною. Їх цінності й життєві стратегії.

6	Тема 1.8: Дорослість, дитинство, старість як соціально-економічні маркери. Основні питання: Старість- як небажання критичного переосмислення власних ресурсів, відсутність інтересу до подій за межами вдоволення повсякденних потреб, стигматизація іншого при небажанні його глибшого вивчення , - характеристики вікові чи особливості характерологічні ? Як цьому може зарадити освіта впродовж життя. Якою вона мусить бути і як інтегруватися у перебіг повсякденних практик особи. СРС: Освітнянські виміри – андрогогіка. Освіта впродовж життя. Тема 1.9. Міжпоколінний конфлікт як проблема наступності та інноваційності Основні питання: Зміна каналів комунікації. Консервативні революції – запобігання радикалізації. Українські особливості: реалії та перспективи. Можливості компліментарного функціонування антагоністичних цінностей у практичній життєдіяльності СРС: Інновації : соціальні й технологічні –джерело співпраці чи конфліктів ? «Зворотній зв'язок» - налагодження і підтримка – питання техніки чи емпатії ? Конфлікт поколінь - безпека і розвиток у взаємодіях. Етика міжпоколінних взаємин з позицій соціологічного підходу.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Семінарське заняття №1,2

Тема 1.1: Історія «батьки та діти» - міфологія давня і наративи сучасної доби *Мета:* Усвідомлення проникних для усієї історії людства конфліктних тем. Схід та Захід. Концепції дорослішання, ставлення до шлюбу, формати репродуктивної поведінки

У результаті семінарського заняття формується здатність до критичного ставлення до аналітики цінностей як мотиваторів повсякденної поведінки. Цінності родинні – їх трансформація і маргіналізація у контексті пріоритетності європейських цінностей.

Семінарське заняття №3,4

Тема 2.1. Мислення революціями і принципова практична неспроможність хіліастичних проєктів

Мета: розкрити найважливіші риси революційних змін та змін консервативних. Окреслити вікові параметри груп населення із найбільшою соціальною активністю і проаналізувати зв'язки цього феномену з принципами побудови і функціонування громадянського суспільства.

У результаті семінарського заняття з'являється усвідомлення значущості енергії соціальних дій та взаємозв'язок цінності історичних викликів та формування адекватних відповідей на них для різних вікових груп у суспільстві.

Семінарське заняття №5,6

Тема 3.1. Справедливість як головна цінність для різних поколінь, що формують життєдіяльність сучасного соціуму.

Мета: дослідити різницю у її трактуванні для різних вікових груп. Як особистісна історія та критичні «вікна зростання» у життєдіяльності особистості впливають на сприйняття людиною поточних ситуацій і подій у сенсі їх справедливості, або – ні.

У результаті семінарського заняття формується здатність до вивчення і критичної компаративістики ціннісних мап життєдіяльності груп та особистостей, здатність до вирізнення понять «цензура», «інформація», «вплив», «взаємодія» як засадничих для дослідження сучасних питань функціонування справедливого суспільства.

Семінарське заняття №7

Тема 4.1 Віктімблеймінг і концепції навченої безпорадності – спільне в управлінських методиках щодо різного віку.

Мета: вивчення тяглості у маніпулятивних підходах до організації бажаних поведінкових траєкторій у повсякденних практиках представників різних вікових категорій.

У результаті студенти можуть створити і аргументувати власну позицію щодо перспектив та необхідності формування партнерських стосунків, що ґрунтуються на гуманістично-преференційних видах соціальної взаємодії: переконання та прохання, незалежно від віку акторів.

Семінарське заняття № 8,9

Тема 1.5 : Соціалізація дорослих та їх здатність до ресоціалізації. Практична толерантність

Мета: з'ясувати різницю між потрактуванням життя людини як хронології руху «життєвого шляху» і як сукупності подій. Суб'єктивність та суб'єктність у конструюванні реальності.

У результаті семінарського заняття набувається вміння бачити кризові моменти та ситуації у житті особистості як можливості до творчого переосмислення позицій та зростання особистості у її гуманістичному й акмеологічному сенсі.

Семінарське заняття № 10,11

Тема 1.6. Зміни у характері праці, її розподілі – підґрунтя для загострення конфлікту поколінь. Контексти глобалізації.

Мета: розглянути проблеми старших поколінь у контексті не вікових характеристик, а через парадигмальні зсув ціннісної мапи, не здатності (не бажання) започатковувати нове і переповідання (експлуатація) вже не актуальних дискурсів.

У результаті семінарського заняття формується здатність до усвідомлення себе як громадянина сучасної глобалізованої спільноти і патріота української державності, водночас, здатність через засвоєння новітніх технологій і використання різних видів мобільності реалізувати себе задля стабільного розвитку суспільства.

Семінарське заняття № 12,13

Тема 1.7: Покоління Y та покоління Z, додаткові смисли українських реалій.

Мета: вивчити можливості для представників різних вікових груп створювати і розвивати референтні групи різного рівня спроможності онтологічних посилай і когнітивної активності.

У результаті семінарського заняття з'являється здатність до окреслення детермінант особистісного життєвого шляху, його проблем як природної частини економічного, культурного соціального розвитку суспільства, здатність досліджувати як стабільність, у сенсі застою, та бурхливість «змін без змін» стають джерелами апатії чи (і спротиву) для різних поколінь.

Семінарське заняття №14,15

Тема 1.8: Дорослість, дитинство, старість як соціально-економічні маркери.

Мета: дослідити економічне підґрунтя соціальної нерівності у контексті конфлікту поколінь, культурологічну стигматизацію та проблему виборів у широкому (рахуючи і політичні) сенсі цього слова.

У результаті семінарського заняття формується здатність до комплексного бачення питань міжпоколінної взаємодії, при визначенні позицій та інтересів кожної із вікових груп переважно засобами ЗМІ

Вивчити умови, за яких інший спосіб сприйняття інформації стає або підґрунтям для конфлікту, або окреслює нові можливості для співпраці.

Семінарське заняття № 16,17

Тема 1.9. Міжпоколінний конфлікт як проблема наступності та інноваційності

Мета: розглянути ейджизм внутрішнього гатунку як розповсюдження упереджень всередині однієї тієї ж вікової страти. Використати у цьому контексті аналогію із внутрішньою мізогенією. Методологічний потенціал пояснення еволюційних перетворень з точки зору соціології науки і техніки і когнітивістики, як затребуваної сучасними трансформаціями дисципліни.

У результаті семінарського заняття з'являється спроможність до виокремлення головних сфер реалізації принципів наступності та інноваційності у життєдіяльності соціума як системи.

Семінарське заняття № 18

Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань політичної науки. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Самостійна робота здобувача включає:
підготовка до аудиторних занять – 62 год;
підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
підготовка до заліку – 6 год.
Загалом – 72 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. Семінарські заняття поглиблюють теоретичні знання з відповідних тем навчальної дисципліни, закріплюють практичні навички дискусій, відстоювання своєї наукової позиції, роботи з літературою, а також формують уміння оцінки, аналізу й управління електоральними процесами і конфліктами, що з ними пов'язані, за допомогою практичних завдань.

Відвідуваність і виконання завдань

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях.

Студенти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Варто це робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступною з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або на сайті кафедри соціології.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням). Цінними є представлені посилання на англійські наукові та публіцистичні та вітчизняні джерела інформації

Форми роботи

Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Опанування дистанційних курсів.

За бажанням здобувача в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин освітнього компонента в асинхронному режимі, зокрема, через опанування дистанційних курсів. Для врахування в системі оцінювання балів за опанування таких курсів, вони мають відповідати змістовно силабусу, бути узгоджені із викладачем, та на підтвердження проходження курсів студент має надати відповідний документ із зазначенням назви та обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає. Положення про апеляцію

https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_apeliiacii.pdf.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (РСО)

Поточний контроль: **опитування за темою заняття, виконання завдань**

Календарний контроль: **проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.**

Семестровий контроль: **залік**

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- робота на семінарських заняттях;
- написання МКР.

1. Робота на семінарських заняттях оцінюється максимально в 4 бали.

Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $4 \text{ бали} \times 17 = 68 \text{ балів}$.

Критерії оцінювання:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми, залучення різноманітної інформації та обґрунтування доцільності її використання – 3,5- 4 бали;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми (на рівні «сутність»- «закономірність»), відображена власна позиція – 3 бали;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками (брак посилань) – 2,5 бали;
- «незадовільно» – відсутня робота на семінарі, – 0 балів.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації.

2. Модульна контрольна робота

Ваговий бал – 32.

Відповіді оцінюються наступним чином:

- «відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 29-32 бали;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 24-28 балів;
- «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 19-23 бали;
- «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи (при цьому попередні бали скасовуються).

4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;

43-47 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;

38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;

33-37 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;

30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;

0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Готуючись до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено старшим викладачем Василець Ольгою Іванівною

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)

Питання до модульної контрольної роботи.

1. Розкрийте питання розмиття героїчного дискурсу як проблему передбачуваності поведінки.
2. Покоління тік-токерів і покоління телебачення – технологічний і технічний зсув комунікативних потоків.
3. Як ви вважаєте – часи метанаративів відійшли у минуле чи є актуалізованими проблемами сьогодення?
4. Чи погоджуєтеся ви з думкою про те, що про себе у майбутньому, ми розмірковуємо у зовсім інших вимірах та конотаціях – як про інших людей?
5. Наскільки можливим в сучасних умовах є створення різновікових референтних груп?
6. Чи вважаєте ви наявність міжпоколінного конфлікту актуальною проблемою нашого часу?
7. Що є визначальним у стосунках особистостей у родині? Кого вважають старшим?
8. Опишіть техніки соціально-психологічного розміщення як соціального взаємо розташування за Бертом Хелінгером (Німеччина)
9. Віковий фактор у кадровій політиці- історичні виміри дискримінації.
10. Етичні норми Заходу та Сходу – конфуціанська етика і постанови сучасного уряду КНР.
11. Урбанізація і модернізація – розкрийте негативні аспекти у взаєминах між поколіннями.
12. Особливості ставлення до людей похилого віку, а також до дітей дошкільного віку у Японії. Проаналізуйте історичні контексти.
13. Чим вимірюється життєвий успіх для представників різних поколінь?
14. Опишіть феномен "креативного класу", дауншифтерство та батьківське благословіння.
15. Конфліктність дискурсів – різниця у логічних побудовах ? Можливість ідеологічного узгодження принципів формування причинно-наслідкових зв'язків.
16. Обмеженість та руйнівні наслідки соціалізації поза реальною можливістю створення практичних партнерських стосунків.
17. Згубність маніпуляцій для усіх акторів подібного формату виховних- управлінських практик.
18. Розкрийте значущість та можливість формування особистістю власних стратегій щодо свого життєвого шляху. Яке відношення до цього має феномен демократії?
19. Альтернативна парадигма 70-х років ХХ сторіччя у поколінно-вікових аплікаціях.
20. Опишіть феномен ейджизму як проблему для різних поколінь.
21. Можливість і необхідність формування міжпоколінної солідарності – умова об'єднання країни навколо цінностей розвитку, гуманізму та розбудови.
22. У чому полягають об'єктивні чинники непорозумінь та недорозумінь – зміни у характері праці та розподілі ринків праці для різних поколінь в умовах нових глобалізаційних хвиль.